

Ingrid Melby og Frøydis Strøm

2. Inntekt og skatt for personer og husholdninger

Hovedformålet med dette kapitlet er å gi en oversikt over personers og husholdningers inntekter. For personer gis det en oversikt over inntekter og fradragposter fra selvangivelsen som har betydning ved beskatningen. I tillegg gis det tall for hvor mye skatt som blir utlignet, og hvordan disse skattene er sammensatt.

For husholdningene vil en i tillegg til de skattepliktige inntektene også inkludere flere skattefrie inntekter som har betydning for husholdningene. Hensikten er å benytte inntekt som en indikator på økonomisk velferd.

Datagrunnlaget i dette kapitlet er skattestatistikk for personer og inntektsstatistikk for husholdninger. Skattestatistikk for personer baserer seg på uttrekk fra Skattedirektoratet, og omfatter alle personer med et ligningsforhold til Norge. Registerne inneholder alle inntekter, fradrag og formue ført i selvangivelsen samt oversikt over ulike skatter og skattefradrag. Inntektsstatistikk for husholdninger var frem til 2004 en utvalgsundersøkelse hvor opplysninger om husholdningssammensetning ble fremskaffet ved intervju. Fra og med 2004 er statistikken registerbasert og omfatter alle husholdninger i Norge. Inntektsstatistikk for husholdninger gir oversikt over skattefrie inntekter slik som for eksempel sosialhjelp og barnetrygd i tillegg til opplysninger fra skattestatistikken. Opplysninger om husholdningssammensetning er viktig når inntekt og levekår skal studeres.

Skattereformen i 2006 medførte store skattemotiverte disposisjoner i aksjeselskapene, ved at det ble tatt ut ekstraordinært mye skateutbytte i 2005, mot uvanlig lite i 2006. Dette har påvirket tidsseriene for gjennomsnittsskatt (tabell 2.5) og inntektsulikhet (figur 2.14), uten at dette dermed reflekterer endringer i de fundamentale inntektsforholdene i Norge. Tidsserier der aksjeutbytte inngår må derfor tolkes med forsiktighet.

Gjennomsnittlig bruttoinntekt for bosatte personer 17 år og over var på 293 600 kroner i 2006. Over 99 prosent av befolkningen 17 år og over er registrert med bruttoinntekt. Inntektsstatistikk for husholdningene viser at gjennomsnittlig samlet husholdningsinntekt var på 535 100 kroner i 2005. Lønnsinntekten utgjorde i gjennomsnitt 60 prosent av den samlede inntekten, mens overføringene utgjorde 21 prosent og kapitalinntektene 13 prosent.

2.1. Personer Inntekt og fradrag

Inntekt

Bruttoinntekt er summen av alle skattepliktige inntekter på selvangivelsen. For

inntektsåret 2006 utgjorde sum bruttoinntekt for alle bosatte personer 17 år og eldre 1 070 milliarder kroner.

Den klart største skattepliktige inntektsposten er lønnsinntekt. I 2006 utgjorde summen av all lønnsinntekt 767 milliarder kroner, eller 71 prosent av all bruttoinntekt. I lønnsposten på selvangivelsen inngår også sykepenger og dagpenger ved arbeidsledighet. Vel 73 prosent av alle voksne hadde lønnsinntekt i 2006.

En annen stor inntektspost er ytelser fra folketrygden. I 2006 var dette beløpet på 133 milliarder kroner, noe som tilsvarte 12 prosent av bruttoinntekten. Vel 960 000 personer, eller om lag 26 prosent av alle voksne personer, mottok en eller annen skattepliktig trygdeytelse i 2006. Fra og med 2002 ble attføringspenger og rehabiliteringspenger ført som lønn, mens tidsbegrenset uførestønad ble ført som lønn fra 2004. Dette ble tidligere regnet som ytelser fra folketrygden. Antall personer med ytelser fra folketrygden har derfor gått ned.

Det ble registrert skattepliktige, personlige næringsinntekter på til sammen 66 milliarder kroner i 2006.

Tabell 2.1. **Inntektsposter i selvangivelsen. Totalt beløp og antall personer med beløp. Bosatte personer 17 år og over. 2006**

	Beløp (Mrd. kr.)	Antall personer med beløp
Bruttoinntekt	1 070,9	3 616 000
Lønnsinntekt	766,7	2 671 000
Næringsinntekt i alt	66,3	282 000
Tjenestepensjon	44,6	683 000
Pensjoner fra folketrygden	133,1	961 000
Renter av bankinnskudd	14,2	3 530 000
Skattepliktig aksjeutbytte	6,8	270 000
Skattefritt aksjeutbytte	0,6	256 000
Gevinst ved salg av aksjer	21,3	259 000

Kilde: Skattestatistikk for personer, Statistisk sentralbyrå.

Blant kapitalinntektene er det renter av bankinnskudd og gevinst ved salg av aksjer som er de største enkeltpostene på selvangivelsen. I 2006 mottok husholdningene 21 milliarder kroner i gevinst, mens renteinntektene beløp seg til 14,2 milliarder kroner. Det er imidlertid stor forskjell i antallet personer som har henholdsvis renteinntekter og gevinst. «Renter av bankinnskudd» er den enkeltposten på selvangivelsen som flest personer har oppført beløp på. I 2006 hadde vel 3,5 millioner personer, eller 97 prosent av alle voksne, renteinntekter. Til sammenligning var bare 260 000 personer som mottok gevinst ved salg av aksjer. I 2005 var mottatt aksjeutbytte den største kapitalinntekten med 99,3 milliarder kroner. På grunn av endrede skatteregler var mottatt aksjeutbytte på bare 6,8 milliarder i 2006.

Fradrag i inntekt

Før skatten beregnes har skattyterne mulighet til å redusere den skattbare inntekten ved å gjøre ulike fradrag i bruttoinntekten. I 2006 beløp summen av alle inntektsfradragene på selvangivelsen seg til 280 milliarder kroner. Den største fradragsposten var minstefradraget på 173

Tabell 2.2. **Fradragposter i selvangivelsen. Totalt beløp og antall personer med beløp. Bosatte personer 17 år og over. 2006**

	Beløp (Mrd. kr.)	Antall personer med beløp
Fradrag i alt	279,6	3 556 000
Minstefradrag	173,3	3 429 000
Reiseutgifter	5,1	396 000
Pensjonspremie	4,9	950 000
Foreldrefradrag	5,7	430 000
Underskudd i næring	3,6	85 000
Fradragsberettiget innbetaling til IPA	0,4	62 000
Gjeldsrentefradrag	60,6	2 440 000
Del av boligselskapsutgift	2,4	475 000
Tap ved salg av aksjer	5,4	125 000

Kilde: Skattestatistikk for personer, Statistisk sentralbyrå.

milliarder kroner. Minstefradraget er et standardfradrag som kan benyttes som et alternativ til fradrag for faktiske utgifter til inntekts ervervelse. Minstefradraget ble økt betydelig i forbindelse med skattereformen i 1992, og 94 prosent av alle voksne personer benyttet minstefradraget i 2006.

Den nest største fradragsposten på selvangivelsen er fradrag for gjeldsrenter. 63 milliarder kroner gikk til fradrag for renter av gjeld i 2006, og 70 prosent av alle voksne benyttet seg av dette fradraget i 2006.

Andre inntektsfradrag som blir hyppig benyttet, er fradrag for fagforeningskontingent, fradrag for reiseutgifter og fradrag for betalt pensjonspremie. Beløpsmessig er imidlertid disse fradragene små.

Skatt

Skatter defineres normalt som de pengeytelser det offentlige krever av fysiske og juridiske personer uten at det gis spesielt vederlag for ytelsen. Dette avsnittet vil omhandle ytelser i form av skatter for personer: inntekts- og formuesskatter til

kommune, fylke og stat samt medlemsavgiften til folketrygden. For medlemsavgiften til folketrygden gis det vederlag i form av pensjoner og ytelser under sykdom, og skulle etter definisjonen over falle utenfor skatteområdet. Medlemsavgiften regnes likevel med som en skatt fordi avgiften ikke står i et bestemt forhold til motytelsene.

Skattestørrelsene som beskrives under, er hentet fra skattestatistikken for bosatte personer 17 år og over, og bygger på opplysninger fra den ordinære skatteligningen for inntektsåret 2006.

Sammensetning av sum skatter og fradrag i skatt

De totale utlignede skatter for bosatte personer 17 år og over utgjorde om lag 271 milliarder kroner i 2006. Utlignet skatt fremkommer ved at ulike skattefradrag trekkes fra de samlede bruttoskattene. I 2006 var sum fradrag i skatt 7 milliarder kroner. Dette er en nedgang på 26 milliarder kroner i forhold til året før. Årsaken er nye skatteregler hvor det fra og med 2006 ikke lenger beregnes godtgjørelsesfradrag på mottatt aksjeutbytte. Godtgjørelsesfra-

Boks 2.1

Det er fra og med 1992 to beregningsgrunnlag for inntektsskatt: samlet personinntekt og alminnelig inntekt. Samlet personinntekt (toppskattegrunnlag) omfatter arbeidsinntekt (lønn, dagpenger, sykepenger, honorarer, og så videre samt beregnet personinntekt fra næring) og skattepliktige pensjoner. Kapitalinntekter inngår ikke i dette begrepet. Av dette personinntektsgrunnlaget beregnes toppskatt til staten, og trygdeavgift.

Alminnelig inntekt er en nettoinntekt som i grove trekk er lik personinntekt tillagt kapitalinntekter og fratrukket renter av gjeld og andre inntektsfradrag. Alminnelig inntekt beskattes med en proporsjonal (flat) sats på 28 prosent (etter at et eventuelt særfradrag er fratrukket). Denne satsen ble i inntektsåret 2006 fordelt mellom inntektsskatt til kommune, fylkeskommune og fellesskatt etter satser på henholdsvis 13,3 prosent, 2,9 prosent og 11,8 prosent. I Nord-Troms og Finnmark blir alminnelig inntekt beskattet med en sats på 24,5 prosent fordi fellesskatten i dette området utgjør 8,3 prosent.

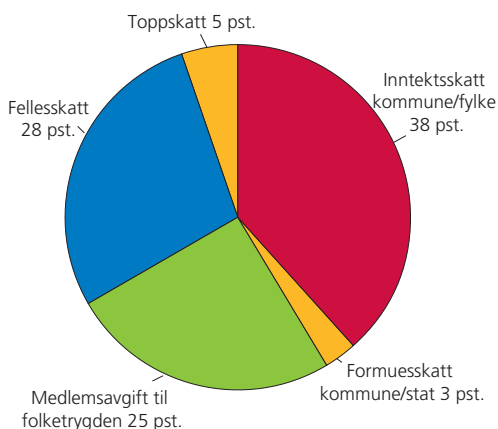
Grunnlaget for beregninger av formuesskatt til henholdsvis kommune og stat er netto skattepliktig ligningsformue. Det skattefrie beløpet ved beregning av formuesskatt utgjorde 200 000 kroner per person i 2006 mot 151 000 kroner for enslige og 181 000 kroner for ektepar i 2005.

draget utgjorde over 80 prosent av fradrag og nedsettelse i 2005. Skattebegrensning på grunn av lav alminnelig inntekt er det største fradraget i 2006, 4,3 milliarder kroner. Dette fradraget ble benyttet av 502 000 personer.

Skattytere i Nord-Troms og Finnmark har høyere personfradrag enn skattytere ellers i landet, lavere fellesskatt og lavere toppskatt. Til sammen utgjorde disse skattelettene, det såkalte Finnmarksfradraget, 614 millioner kroner i 2006.

Skattefradrag som gjelder fradrag for utenlandsskatt, fradrag for etterbetalt pensjon og begrensning etter 80-prosent-regelen, blir benyttet av relativt få personer. I alt 9 700 personer fikk nedsatt skatt fordi de falt inn under 80-prosent regelen i 2006. Disse personene får nedsatt formuesskatt fordi deres samlede skatter overstiger 80 prosent av alminnelig inntekt. Samlet nedsettelse var på 808 millioner kroner, en økning på 624 millioner sammenlignet med 2005. Økningen fra året før kan blant

Figur 2.1. **Ulike bruttoskatters andel av totale bruttoskatter for bosatte personer 17 år og over. 2006**

Kilde: Skattestatistikk for forskuddspliktige 2006, Statistisk sentralbyrå.

annet forklares ved at det ble tatt ut store utbytter i 2005, slik at personer med store formuer også hadde høye inntekter. I 2006 er det ikke tatt ut så store utbytter, slik at inntekten for noen blir relativt lav i forhold til formuen. I gjennomsnitt fikk disse skattyterne nedsatt skatten med 83 000 kroner.

Skattytere som benyttet seg av boligsparing for ungdom (BSU), fikk redusert sin skatt med til sammen 439 millioner kroner i 2006.

Tabell 2.3. **Sum utlignet skatt, brutto delskatter og skattefradrag samt antall bosatte personer 17 år og over med beløp i de enkelte postene. 2006**

	Sum (Mill.kr.)	Antall personer 17 år og over med beløp i posten
Sum utlignet skatt	271 053	3 323 000
Brutto delskatter:		
Skatt inntekt kommune/fylke	106 820	3 240 000
Fellesskatt	77 803	3 239 000
Skatt inntekt stat	40	1 000
Toppskatt	12 730	724 000
Skatt på utbetaling fra IPA	:	:
Skatt formue kommune	6 470	1 054 000
Skatt formue stat	3 178	1 052 000
Trygdeavgift pensjon	5 334	1 086 000
Trygdeavgift lønn	59 407	2 552 000
Trygdeavgift annen næring	4 929	183 000
Trygdeavgift jord/skog/fiske	803	63 000
Trygdeavgift familie-barnehage	15	
Forsinkelsesavgift	53	23 000
Tilleggsskatt	420	21 000
Skatt på etterbetalt pensjon	85	4 000
Skattefradrag:		
Finnmarksfradrag	614	61 000
Fradrag for BSU	439	238 000
80-prosent regelen	808	10 000
Paragraf 17	4 270	502 000
Fradrag for utenlandsskatt	695	15 000
Godtgjørelsesfradrag	185	7 000

Kilde: Skattestatistikk 2006, Statistisk sentralbyrå.

Skattestatistikken viser at om lag 3,3 millioner bosatte personer 17 år og over fikk utlignet skatt i 2006.

De beregnede bruttoskattene var på om lag 277,5 milliarder kroner dette året (for sinkelsesavgift, tilleggsskatt og skatt på etterbetalt pensjon ikke inkludert). Bruttoskattene er sammensatt av flere ulike skattearter. Inntektsskatt til kommune og fylke var den største av enkeltkomponentene som inngår i sum bruttoskatter, med 106,8 milliarder kroner. Kommune- og fylkesskatt står med andre ord for 38 prosent av de totale beregnede bruttoskatter. Fellesskatten utgjorde om lag 77,8 milliarder kroner. Det er alminnelig inntekt som er beregningsgrunnlag for samtlige av de delskattene som er nevnt over, og 3,2 millioner personer var gjenstand for slik beskatning.

En annen stor skatteart er medlemsavgift til folketrygden. I 2006 var dette beløpet på 70,5 milliarder kroner, noe som tilsvarte 25 prosent av sum bruttoskatter. Om lag 3,4 millioner personer fikk beregnet en eller annen form for trygdeavgift dette året. Mest trygdeavgift ble beregnet på lønnsinntekt, 59 milliarder kroner, mens trygdeavgift på pensjoner utgjorde 5,3 milliarder kroner. Over 2,5 millioner personer fikk beregnet trygdeavgift fra lønnsinntekt, mens nærmere 1,1 millioner personer fikk beregnet trygdeavgift fra pensjoner. Beregnet trygdeavgift fra næring var totalt 5,7 milliarder kroner, hvor annen næring enn jordbruk, skogbruk og fiske sto for 86 prosent.

Toppskatt til staten var registrert med 12,7 milliarder kroner i 2006, og utgjorde vel 4 prosent av totale bruttoskatter. Formuesskatt til stat og kommune var samlet på 9,6 milliarder kroner i 2006, og utgjorde i

Tabell 2.4. **Innslagspunkt for toppskatt og skattesatser**

	Skatteklasser 1		Skatteklasser 2		Skattesats	
	Fribeløp	Høy sats	Fribeløp	Høy sats	Lav sats	Høy sats
2006	394 000	750 000	-	-	9,0	12,0
2005	381 000	800 000	393 700	800 000	12,0	15,5
2004	354 300	906 900	378 600	906 900	13,5	19,5
2003	340 700	872 000	364 000	872 000	13,5	19,5
2002	320 000	830 000	342 200	830 000	13,5	19,5
2001	289 000	793 200	342 200	793 000	13,5	19,5
2000	277 800	762 700	329 000	762 700	13,5	19,5
1999	269 100	-	318 600	-	13,5	-
1998	248 000	272 000	300 000	305 000	9,5	13,7
1997	233 000	262 500	282 500	294 000	9,5	13,7
1996	220 500	248 500	267 500	278 500	9,5	13,7
1995	212 000	239 000	257 000	268 000	9,5	13,7
1994	208 000	234 500	252 000	263 000	9,5	13,7
1993	204 000	230 000	247 000	258 000	9,5	13,7
1992	200 000	225 000	242 000	252 000	9,5	13,7
1991	207 000	-	-	249 000	9,5	-
1990	205 000	-	-	247 000	8,5	-
1989	195 000	-	-	235 000	8,5	-
1988	180 000	-	-	225 000	6,0	-

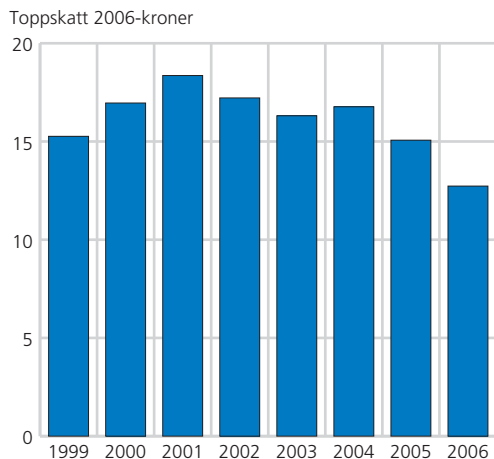
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

overkant av 3 prosent av totale bruttoskatter dette året. Det var vel 1,0 millioner personer som fikk beregnet formuesskatt. På grunn av endringer i skatteregler (se boks 2.1) var det færre som fikk utlignet formuesskatt i 2006 enn året før. Sum formuesskatt økte likevel med nær 11 prosent fra 2005 til 2006.

Utvikling i toppskatt

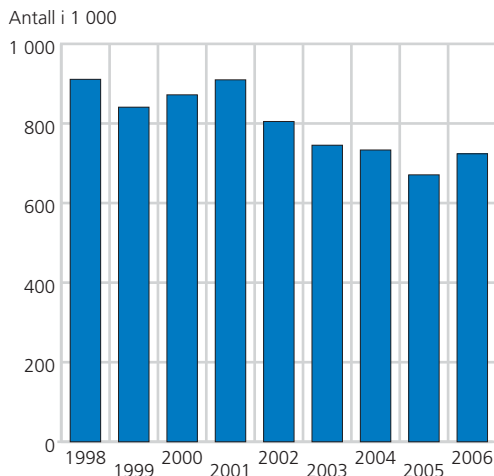
Toppskatten blir beregnet ut fra samlet personinntekt og oppgis i bruttobeløp før fradrag og nedsettelse i skatt er trukket fra. Personlige skattytere får lav sats på beløp mellom fribeløpet og innslagpunktet for høy sats, og høy skattesats for alt over dette innslagpunktet. Personer med finnmarksbeskatning betalte fra og med 1993 til og med 1999 9,5 prosent for alt som overstiger fribeløpet. Fra og med 2000 ble det utlignet toppskatt etter høyere sats (19,5) for beløp over innslagpunkt for høy sats. Før 1993 ble toppskattegrunnlaget redusert for forskuddspliktige med Finnmarksbeskatning med et særskilt inntektsfradrag. Variasjonen i antall toppskattytere avhenger i stor grad av endringer i innslagpunkt for toppskatt. Tabell

Figur 2.2. **Utlignet toppskatt for bosatte personer 17 år og over. 1999-2006. Millioner 2006-kroner**

Kilde: Skattestatistikk for forskuddspliktige, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.3. **Antall bosatte personer 17 år og over med toppskatt. 1998-2006**

Kilde: Skattestatistikk for forskuddspliktige, Statistisk sentralbyrå.

2.4 viser utviklingen i innslagpunkt og skattesatser for toppskatt.

Skattestatistikken viser at det var 723 800 personer som fikk utlignet til sammen 12,7 milliarder kroner i toppskatt i 2006. I 1999 var det 840 900 personer som fikk utlignet 15,3 milliarder i toppskatt målt i 2006-kroner. Figur 2.3 viser utviklingen i antall personer med toppskatt.

Utviklingen i gjennomsnitts-beløp

Gjennomsnittlig bruttoinntekt for alle voksne personer var 293 600 kroner i 2006. Summen av alle inntektsfradrag utgjorde 76 700 kroner, mens utlignet skatt var på 74 300 kroner. Til og med inntektsåret 2005 har gjennomsnittlig bruttoinntekt økt årlig, mens det i 2006 var nedgang på grunn av sterk reduksjon i mottatt aksjeutbytte. Særlig sterk har veksten vært i årene etter 1995. Justert for prisstigning økte bruttoinntekten med over 39 prosent fra 1995 til 2006. Målt i 2006 priser vil det si en økning på 83 000 kroner i denne perioden.

Boks 2.2**Om produksjonen av skattestatistikk og inntektsstatistikk**

De ferskeste tallene som er benyttet i dette kapitlet er for inntektsåret 2006. Produksjonen av inntekts- og skattestatistikk tar utgangspunkt i ulike registre fra ligningsmyndighetene. Som kjent foreligger resultatet av det ferdige ligningsoppgjøret for alle skattytere i landet, så sent som ti måneder etter inntektsåret. Tall fra skattestatistikken for inntektsåret 2006 presenteres i dette kapitlet. For inntektsstatistikken for husholdninger er 2005 den siste tilgjengelige årgangen.

Selvangivelsen som datakilde

Selvangivelsen inneholder alle inntekter som gir grunnlag for beskatning. Dette betyr også at de opplysningene som selvangivelsen gir, vil være påvirket av gjeldende skatteregler. Dessuten blir inntekter som ikke er gjenstand for beskatning, ikke registrert i selvangivelsen. Det samme gjelder selvsagt inntekt som er unndratt beskatning (såkalt «svarte» inntekter).

De siste årene har det skjedd endringer i skattereglene som også har påvirket de registrerte beløpene på selvangivelsen. Endringene har blant annet bestått i at skattegrunnlaget gradvis har blitt utvidet for eksempel ved at flere naturaltelser nå inngår i lønnsbegrepet. De viktigste endringene fant her sted mellom 1987 og 1988. Skattereformen i 1992 endret også på de skattemessige inntektsbegrepene, særlig for næringsdrivende. Blant annet ble avskrivningssatsene redusert, og muligheter for fondsavsetninger ble opphevet. Dette betyr igjen at en del av disse endringene i inntektsnivå over tid, for eksempel i gjennomsnittlig bruttoinntekt, skyldes endrede regler for registrering av inntekt. Det skjedde også viktige endringer fra og med 2006. Fra og med 2006 er deler av mottatt aksjeutbytte skattefritt, og ikke ført i selvangivelsen. I statistikkmateriale er imidlertid både skattefritt og skattepliktig aksjeutbytte inkludert i mottatt aksjeutbytte. Andre endringer gjelder beregning av personinntekt. Det bergenes ikke lenger personinntekt fra aksjeselskaper og deltagerlignede selskaper. For personlig næringsdrivende er grunnlaget for beregning av personinntekt utvidet.

Selvangivelsesdata er fra og med inntektsåret 1993 tilgjengelig både som et administrativt register fra Skattedirektoratet, og som grunnlag for inntektsstatistikken for husholdninger. I det store og hele er de to kildene sammenlignbare. For utvalget har en imidlertid hatt muligheter til å foreta en grundigere kontroll av beløper enn det som er mulig på registeret. På den andre siden kan utvalget gi usikre tall på noen poster der det er få observasjoner. Det kan derfor være noen avvik mellom kildene på noen mindre poster.

I kapitlet er registerdata benyttet for å gi tall fra skattestatistikken for personer for årene 1993 til 2006.

Fra 1998 til 2006 har det vært en markant økning i minstefradraget. Gjennomsnittlig minstefradrag økte fra 28 500 kroner i 1998 til 47 500 kroner i 2006 (målt i faste 2006-priser). Gjennomsnittlig fradrag økte med 40 prosent i samme periode, til 76 700 kroner.

Stabil gjennomsnittsskatt

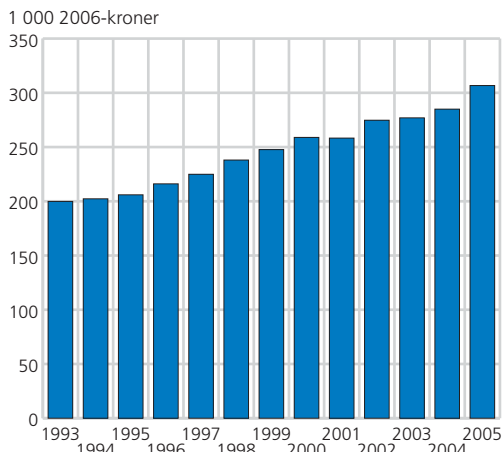
Blant personer 17 år og eldre utgjorde gjennomsnittlig skatt 25 prosent av bruttoinntekten i 2006. Gjennomsnittsskatten har endret seg lite i perioden 1984-2006,

og har ligget på om lag 25 prosent. Gjennomsnittsskatten økte svakt fra 1984 og frem til 1987-88, for deretter å bli redusert frem til 1992. Etter 1992 har gjennomsnittsskatten igjen økt noe frem til 2001 da andelen utgjorde 25,6 prosent. I 2002 og 2003 var skatt som andel av bruttoinntekt nærmere 24 prosent, i 2005 var den 23 prosent, og i 2006 var andelen over 25 prosent.

Høyest skatteprosent var det altså i 2001 – blant annet på grunn av at det ble utbetalt

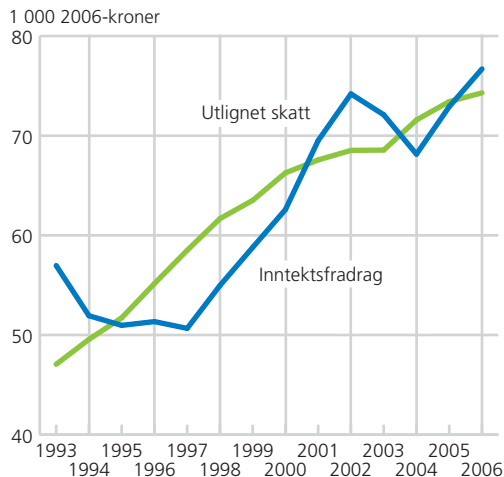

Figur 2.4 **Utviklingen i bruttoinntekt for personer 17 år og over. 2006-kroner**

Kilde: Skattestatistikk for forskuddspliktige, Statistisk sentralbyrå.

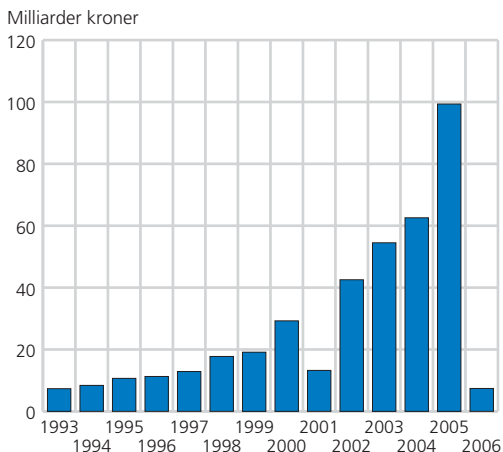
Figur 2.5. **Utviklingen i fradrag og skatt for personer 17 år og over. 2006-kroner**

Kilde: Skattestatistikk for forskuddspliktige, Statistisk sentralbyrå.

svært lite aksjeutbytte dette året. Siden mottatt aksjeutbytte var skattefritt for mottaker, og aksjeutbyttet økte i perioden, gjorde dette at de med aksjeutbytte fikk lavere skatteandel. De største endringene finner vi blant de med høyest inntekt. Skatteandelen har gått opp fra 1993 til

Figur 2.6. **Mottatt aksjeutbytte i milliarder kroner. 1993-2006**

Kilde: Skattestatistikk for forskuddspliktige, Statistisk sentralbyrå.

2004 for så å gå ned i 2005 og opp igjen i 2006. Dette skyldes også aksjeutbytte som var lavt i 2006. Bare den fjerdedelen med høyest bruttoinntekt har høyere skatt som andel av bruttoinntekt i 2006 enn tidligere år. De andre har ikke hatt vesentlig endring fra 2005 til 2006. For de 3 600 personene med høyest bruttoinntekt utgjorde skatt som andel av bruttoinntekt 10,3 prosent i 2005. Denne andelen økte til 35,8 prosent i 2006.

Årsaken til dette er at mottatt aksjeutbytte har økt kraftig i perioden frem til 2005, og det er de med høyest inntekt som mottar mesteparten av utbyttet. I alt 14 000 personer mottok aksjeutbytte på 1 million kroner eller mer i 2005. Disse personene mottok 82 prosent av alt utbytte som husholdningene mottok. Til sammen var det 380 000 personer som mottok aksjeutbytte i 2005. Størrelsen på aksjeutbytte i 2006 var om lag det samme som i 1993.

For de 25 prosent av personene med lavest bruttoinntekt har skatteandelen økt med to prosentpoeng fra 1995 til 2006. Dette

Tabell 2.5. Gjennomsnittlig utlignet skatt i prosent av bruttoinntekten for ulike inntektsgrupper

	1995	2001	2004	2005	2006
I alt	24,6	25,6	24,6	23,4	25,3
1. kvartil	7,8	9,6	9,7	9,7	9,8
2. kvartil	16,6	18,7	18,4	17,6	17,7
3. kvartil	23,3	23,9	24,3	23,7	23,7
4. kvartil	29,5	31,0	28,3	26,3	30,7
Siste 5 prosent	32,3	34,6	27,4	24,0	35,1
Siste 1 prosent	29,9	34,5	20,5	17,2	36,5
Siste 0,1 prosent	23,0	31,5	10,9	10,3	35,8

Kilde: skattestatistikk for personer. Statistisk sentralbyrå.

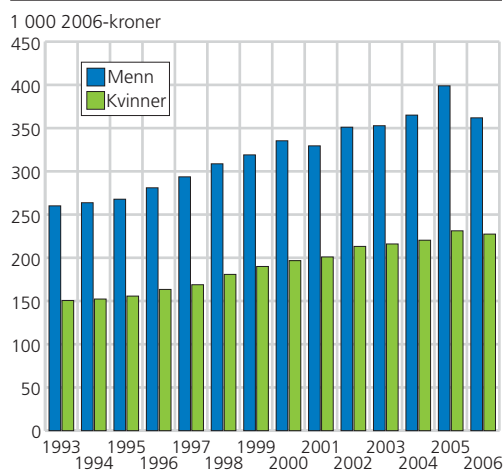
skyldes blant annet at det i denne perioden ble flere personer i denne gruppen som ble yrkesaktive. Tilsvarende skatteøkning finner vi også i andre kvartil. For fjerde kvartil har skatt som andel av bruttoinntekt økt med over 4 prosentpoeng fra 2005 til 2006.

Utvikling i bruttoinntekt for ulike grupper

Kvinner og menn

Gjennomsnittlig bruttoinntekt for alle voksne kvinner og menn var henholdsvis 227 400 kroner og 361 900 kroner i 2006. Den store forskjellen mellom kjønnene

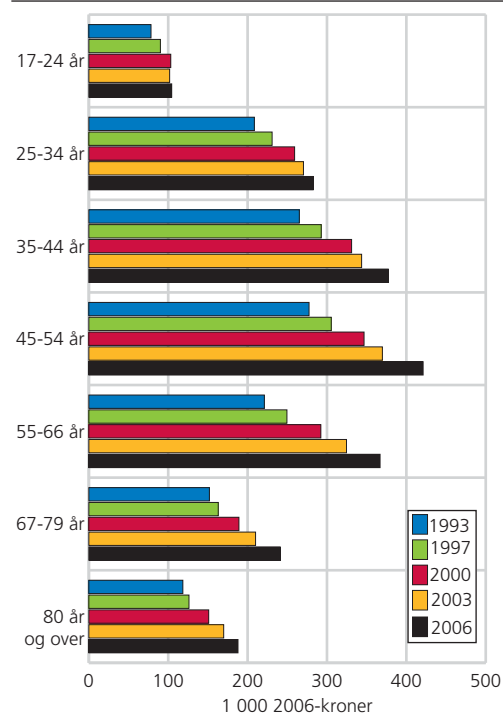
Figur 2.7. Gjennomsnittlig bruttoinntekt 1993-2006. 2006-kroner

Kilde: Skattestatistikk for forskuddspliktige, Statistisk sentralbyrå.

skyldes først og fremst at det er flere kvinner enn menn som er hjemmearbeidende, eller som arbeider deltid. I perioden 1993-2006 har forholdet mellom kvinners og menns bruttoinntekt vært relativt stabil (rundt 58 prosent), men andelen økte til 61 prosent i 2001 og fremover, for deretter å gå tilbake til 58 prosent i 2005, og opp

Figur 2.8 Gjennomsnittlig bruttoinntekt for ulike aldersgrupper. 2006-kroner

Kilde: Skattestatistikk for forskuddspliktige, Statistisk sentralbyrå.

Boks 2.3**Inntektsbegreper i inntektsstatistikken**

I innteks- og formuesundersøkelsene består inntekt av lønnsinntekt, næringsinntekt, kapitalinntekt og overføringer.

Lønnsinntekt omfatter lønn, honorarer med videre, naturalytelse som fri bil og sykepenger (både fra arbeidsgiver og fra folketrygden). Lønnsinntektene omfatter altså naturalytelse, men omfanget og registreringen av disse på selvangivelsene har variert over tid (jamfør omtalen av selvangivelsen som statistikkilde over). Det er særlig høytlønte som har hatt fordel av slike naturalytelse (se Inntekt, skatt og overføringer 2001, kapittel 3). Når slike ytelse har blitt skattepliktige, kan det i statistikken fremkomme som inntektsvekst for høytlønte, selv om det reelt sett bare reflekterer en regelendring, og den faktiske inntekten kan ha vært den samme.

Næringsinntekt omfatter inntekt av næringsvirksomhet etter av- og nedskrivninger og fradrag for driftsutgifter og skattemessige underskudd i næring. I tillegg inngår skattepliktige sykepenger i næringsvirksomhet.

Kapitalinntekt omfatter renteinntekter, aksjeutbytte, nettorealisasjonsgevinst og andre kapitalinntekter (for eksempel leieinntekter og inntekter fra utlandet).

Overføringer omfatter skattepliktige pensjoner fra folketrygden (alders-, uføre- og etterlattepensjon, overgangsstønad, barnpensjon og attføringspenger), arbeidsledighetstrygd, underholdsbidrag (til og med 2003), legater og lignende, tjenstepensjon, skattefrie ytelse som grunn- og hjelpestønad ved uførhet (fra og med 1991), barnetrygd, bostøtte, stipend fra Statens lånekasse for utdanning, forsørgerfradrag, sosialhjelp, engangsstønad ved fødsel (fra og med 1994), kontantstøtte (fra og med 1998) og andre overføringer (inkludert underholdsbidrag fra og med 2004).

Negative overføringer er betalt underholdsbidrag og tvungen pensjonspremie i arbeidsforhold. De inntektsbegrepene som blir benyttet her, er:

Samlet inntekt = Lønnsinntekt
 Inntekt før skatt + Næringsinntekt etter av- og nedskrivninger og fradrag for underskudd
 + Kapitalinntekt
 + Overføringer

Inntekt etter skatt = Samlet inntekt – skatt og negative overføringer

til nesten 63 prosent i 2006. Dette skyldes antagelig svingningene i aksjeutbytte og tyder på at det er mennene som i hovedsak mottar dette.

Alder

Gjennomsnittlig bruttoinntekt var i 2006 høyest for personer i aldersgruppen 45-54 år og var da 388 800 kroner. Den laveste bruttoinntekten hadde de aller eldste (80 år og over) og de aller yngste (17-24 år) med en gjennomsnittlig inntekt på henholdsvis 186 600 kroner og 105 100 kroner. Mellom 1994 og 2006 fikk alle i gjennomsnitt en realvekst i bruttoinntekten på 42 prosent. Størst vekst hadde

aldersgruppen 80 år og over med 58 prosent. Personer 67-79 år hadde en realvekst på 51 prosent, mens aldersgruppen 25 til 34 hadde en vekst på 32 prosent.

2.2. Husholdninger

Så langt har vi kun sett på skattepliktige inntekter, og kun for personer. Når vi skal benytte inntekt som et mål på levestandard eller økonomiske ressurser, er det imidlertid ikke tilstrekkelig bare å se på inntektene som er registrert på selvangivelsen. Mange har inntekter som ikke blir beskattet, og disse inntektene har betydning for levestandarden. Eksempler på slike inntekter er barnetrygd, bostøtte og

Boks 2.4**Ekvivalent inntekt og forbruksvekter**

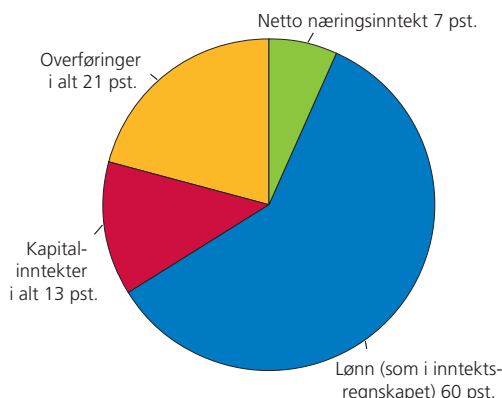
En ekvivalensskala gir uttrykk for hvor mye inntekt en husholdning med for eksempel to voksne og to barn må ha for at deres levestandard skal være like høy som levestandarden til en enslig med for eksempel 100 000 kroner i inntekt. Dette er gjort med tanke på stordriftsfordeler som husholdninger oppnår ved at flere bor sammen, for eksempel når det gjelder fellesutgifter knyttet til bolig, TV, vaskemaskin, avis, telefon og så videre. Bruk av ekvivalensskala er ikke ukontroversielt, men det har etter hvert etablert seg en praksis som vi følger.

Det er utledet en hel rekke typer av ekvivalensskalaer, basert på forskjellige tilnærminger. Den såkalte EU-skalaen, som brukes i dette kapitlet, legger forholdsvis stor vekt på at store husholdninger vil oppnå stordriftsfordeler. Den første voksne personen i husholdningen tilordnes vekten 1,0, de neste voksne personene i husholdningen har vekten 0,5, mens barn har vekten 0,3.

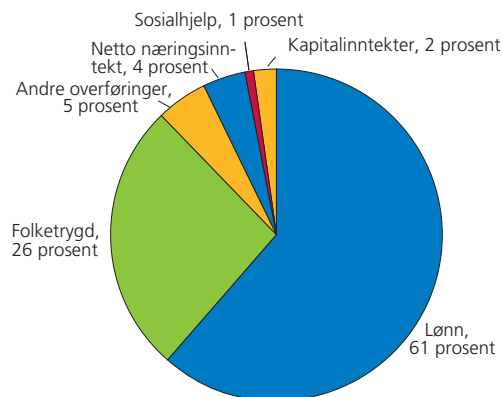
sosialhjelp. Det er i tillegg ikke nok å se på de individuelle inntektene når en skal måle økonomiske ressurser. Personer med lav eller ingen personlig inntekt kan for eksempel likevel ha en høy levestandard fordi de kan nyte godt av inntekter som andre husholdningsmedlemmer bidrar med. Dette gjelder for eksempel barn og ungdom. Når inntekten benyttes som levestandardindikator, er det etablert praksis med også å vurdere husholdningens størrelse og sammensetning i tillegg til inntekten. En husholdning er i inntektsstatistikken definert som alle personer som bor og spiser sammen, uansett slektsforhold (kost-husholdning).

Husholdningenes inntekter

La oss først se på samlet husholdningsinntekt uten bruk av ekvivalensskalaer. Gjennomsnittlig samlet husholdningsinntekt før skatt for alle husholdninger var på 535 100 kroner i 2005. Den største

Figur 2.9. Inntektssammensetning for husholdninger. 2005. Prosent

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger 2005, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.10. Andel husholdninger, etter største inntektskilde. Prosent

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger 2005, Statistisk sentralbyrå.

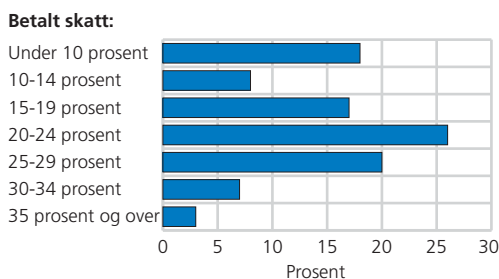
inntektskilden for husholdningene er lønnsinntekt (inkludert sykepenger). I 2005 utgjorde lønn 60 prosent av den samlede inntekten, og for 61 prosent av husholdningene var lønnsinntekt den viktigste inntektskilden. Den nest største inntektskilden var overføringer som utgjorde 21 prosent av samlet inntekt. For 26 prosent av husholdningene var ytelser fra folketrygden den største inntektskilden, men 6

prosent av husholdningene hadde andre typer overføringer som viktigste inntektskilde (for eksempel sosialhjelp, dagpenger ved arbeidsledighet, og tjenestepensjon). Næringsinntekt og kapitalinntekt utgjorde henholdsvis 7 og 13 prosent av samlet inntekt. 4 prosent av husholdningene hadde næringsinntekt som største inntektskilde, mens 2 prosent av husholdningene var «rentenister», det vil si at hovedinntektskilden var kapitalinntekter.

Gjennomsnittlig utlignet skatt for husholdningene var på 122 500 kroner i 2005. Dette tilsvarte 23 prosent av samlet husholdningsinntekt. 18 prosent av husholdningene hadde en gjennomsnittsskatt som var mindre enn 10 prosent av den samlede husholdningsinntekten, mens nesten halvparten (47 prosent) av husholdningene hadde en gjennomsnittsskatt mellom 20 og 30 prosent av samlet inntekt. I 2005 hadde 3 prosent av husholdningene en skatteandel som utgjorde 35 prosent eller mer av samlet inntekt (figur 2.11).

Gjennomsnittlig inntekt etter skatt for alle husholdninger var på 409 300 kroner i 2005, og den gjennomsnittlige husholdningsstørrelsen var på 2,2 personer.

Figur 2.11. **Andelen husholdninger, etter hvor mye skatt de betaler i prosent av samlet husholdningsinntekt (gjennomsnittsskatt). Prosent**

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger 2005, Statistisk sentralbyrå.

Inntektssammensetningen til ulike typer husholdninger

Sammensetningen av husholdningsinntekten varierer i stor grad med hvilken livsfase en befinner seg i. For yngre husholdninger er det yrkesinntekt som er den viktigste inntektskilden, mens overføringer og kapitalinntekter spiller en beskjeden rolle. For de eldste husholdningene er forholdet omvendt. Her er det trygder og pensjoner som er viktigste kilde til livsopphold, og en viktig tilleggssinntekt er kapitalinntekter.

Lønnsandelen er høyest for unge enslige og unge par uten barn, med henholdsvis 75 og 84 prosent av samlet inntekt. Også blant par med barn er lønnsandelen relativt høy.

Næringsinntektenes andel av samlet inntekt er størst for husholdninger som befinner seg «midtveis» i livet. For par uten hjemmeboende barn der eldste person er mellom 45 og 64 år og par med store barn (7-17 år) utgjorde for eksempel næringsinntekten 8 prosent av samlet inntekt i 2005.

Kapitalinntektene, som andel av samlet inntekt, er størst for par uten barn der eldste person er 45 år og eldre samt par med barn 7-17 år.

Overføringsandelen er naturlig nok klart størst for enslige personer 65 år og over. I 2005 utgjorde overføringene 82 prosent av samlet inntekt for denne gruppen. Også par uten barn hvor eldste person er 65 år og eldre, mottok en stor del av sin samlede inntekt i form av overføringer (65 prosent). En annen gruppe der overføringer betyr mye, er enslige forsørgere (30 prosent av samlet inntekt). Overføringene betyr minst for unge par uten barn.

Tabell 2.6. Inntektssammensetning for ulike typer husholdninger. 2005. Prosent

	Lønn	Netto næringsinntekt	Kapitalinntekter	Overføringer	Samlet inntekt	Sum utlignet skatt og negative overføringer
Alle	60	7	13	21	100	23
Enslige						
Under 45 år	75	5	7	13	100	23
45-64 år	59	7	11	23	100	24
65 år og eldre	4	2	12	82	100	16
Par uten barn						
Eldste person under 45 år	84	4	6	6	100	25
Eldste person 45-64 år	63	8	16	12	100	25
Eldste person 65 år og eldre	14	4	16	65	100	20
Par med barn						
Yngste barns alder						
0-6 år	73	7	11	9	100	23
7-17 år	68	8	16	8	100	24
Enslige forsørgere						
Mor/far med barn 0-17 år	59	4	7	30	100	16

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger 2005, Statistisk sentralbyrå.

Utgiftspostene i inntektsregnskapet er utlignet skatt og negative overføringer (underholdsbidrag underlagt offentlig avtale og pensjonspremie i arbeidsforhold). I 2005 var det par uten barn der eldste person var 45 år og eldre som hadde de største negative overføringene i forhold til inntekten (25 prosent), mens enslige pensjonister og enslige forsørgere hadde de laveste (16 prosent).

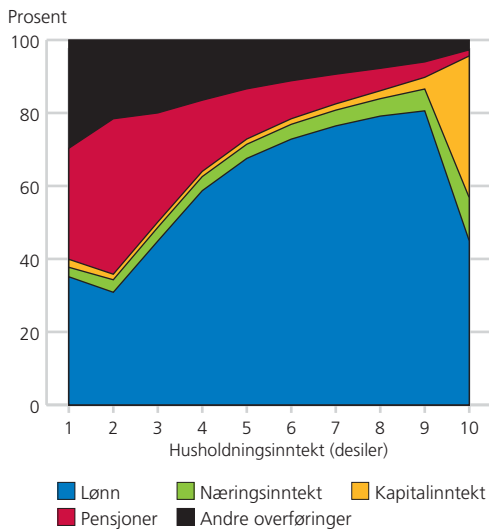
Inntektssammensetning for ulike inntektsklasser

Hvordan inntektene til husholdningene er sammensatt varierer også med størrelsen på inntekten. I figur 2.12 har vi delt alle personene inn i ti like store inntektsklasser sortert etter størrelsen på husholdningsinntekten etter skatt (desiler). Inntektene er omregnet til inntekt per forbruksenhet for å ta hensyn til ulikheter i husholdningsstørrelse (jamfør boks om ekvivalentinn-

tekt og forbruksvekter). De vektene som er benyttet her, er basert på EU-skalaen av antall personer i husholdningen.

Som figuren viser, er det pensjoner og andre stønader som er den viktigste inntektskilden til personer som befinner seg nederst i inntektsfordelingen. For den tiendedelen med lavest husholdningsinntekt (desil 1) utgjorde for eksempel overføringene om lag 60 prosent av den samlede inntekten i 2005. Overføringene fortsetter å være en viktig inntektskilde også for personer som befinner seg lenger oppe i inntektsfordelingen, men fra og med desilgruppe 4, det vil si de 60 prosentene med høyest inntekt, overtar lønnsinntekt som den viktigste inntektskomponenten. Lønnsinntekt øker som andel av samlet inntekt helt opp til inntektsklasse 9, der lønn utgjør 81 prosent av samlet inntekt. For personene i den aller høyeste inntekts-

Figur 2.12. **Inntektssammensetning for personer i ulike inntektsklasser. Husholdningsinntekt per forbruksenhet. (EU-skala). 2005**

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger 2005, Statistisk sentralbyrå.

klassen (desil 10) er fremdeles lønnsinntekt største enkeltkomponent, men for disse personene utgjør kapitalinntekt en betydelig del av husholdningsinntekten.

Inntektsfordeling mellom aldersgrupper

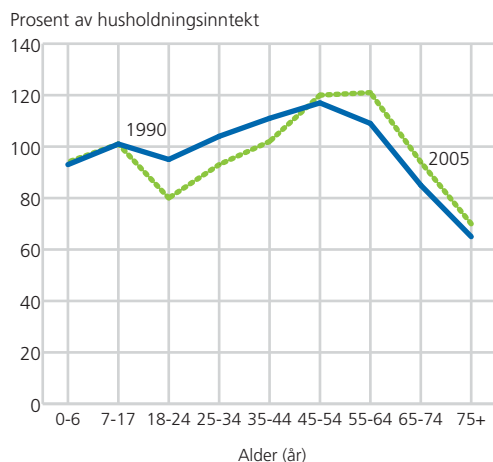
I figur 2.13 ser vi på det relative inntektsnivået for husholdningsinntekt for personer som befinner seg i ulike aldersgrupper. Inntektsforskjeller mellom aldersgrupper kan både skyldes generasjonsforskjeller (kohorteffekter) og typiske livsfasemønstre. Figuren viser gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i ulike aldersgrupper i prosent av gjennomsnittlig inntekt for alle personer. Figuren viser for eksempel at barn i alderen 0-6 år hadde en husholdningsinntekt per forbruksenhet i 2005, som var 94 prosent av gjennomsnittlig husholdningsinntekt per forbruksenhet for alle personer. Merk likevel at når det er

person som er analyseenhet, så kan personer som tilhører samme husholdning, for eksempel foreldre og barn i en barnefamilie, bli gruppert i hver sin aldersgruppe.

Figuren viser at inntektsnivået i stor grad varierer med hvilken livsfase en befinner seg i. Vi ser for eksempel at det relative inntektsnivået er høyere for store barn (7-17 år) enn for små barn (under 7 år). Dette skyldes nok først og fremst at det i gjennomsnitt er færre yrkestilknyttede (det vil si flere hjemmearbeidende) og flere som arbeider deltid i småbarnsfamilie, sammenlignet med familier der barna er større. Figuren viser også at inntektsnivået blir redusert for personer i aldersgruppen 18-24 år i forhold til barn 7-17 år. En forklaring på dette kan være at mange i denne aldersgruppen nylig har flyttet hjemmefra og har dannet egne husholdninger. Etablering av egen husholdning medfører ofte en reduksjon i husholdningsinntekten. Inntektsnivået er høyest for personer i alderen 45-54 år og 55-64 år. Disse gruppene har en gjennomsnittlig inntekt som er henholdsvis 20 og 21 prosent høyere enn gjennomsnittet for alle. Inntektsnivået faller raskt for personer som har nådd pensjonsalderen. Det aller laveste inntektsnivået har personer som er 75 år eller eldre. Det relative inntektsnivået for disse var i 2005 på 70 prosent av gjennomsnittet for alle. Her kan det imidlertid diskuteres om forbruksvektene også burde ta i betraktning at forbruksbehovet trolig er større for personer rundt 45-årsalderen enn for personer som henholdsvis er yngre og eldre (Rainwater 1988).

Figuren viser også hvordan den tilsvarende fordelingen var i 1990. Vi ser at fordelingen mellom de ulike aldersgruppene hovedsakelig var den samme i 1990 som det den var i 2005. Noen endringer har likevel funnet sted. Vi ser for eksempel at de over

Figur 2.13. Gjennomsnittlig husholdningsinntekt etter skatt per forbruksenhet for personer i ulike aldersgrupper. Prosent av husholdningsinntekt per forbruksenhet for alle personer. (EU-skala) 1990 og 2005

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger 2005, Statistisk sentralbyrå.

55 år har fått det bedre, mens de unge i alderen 18-44 år hadde et lavere inntektsnivå i forhold til gjennomsnittet enn det personer i samme aldersgruppe hadde i 1990. For barn er fordelingen uforandret.

Alle aldersgrupper har imidlertid hatt en realvekst i inntektene de siste årene (Statistisk sentralbyrå 2007).

Utviklingen i inntektsulikhet

Det er stor interesse omkring spørsmål som berører utviklingen i fordelingen av inntekt, og om inntektsulikheten har økt de siste årene.

Inntektsfordelingen blir belyst ved å se på utviklingen i Gini-koeffisienten for

¹For utvalgsundersøkelsene fra 1986 til 2003 vil standardavviket vil vise om de observerte endringene i Gini-koeffisienten er statistisk utsagnskraftige eller ikke. Som en «tommelfingerregel» er det vanlig å beregne et intervall på +/- to ganger standardavviket til Gini-koeffisienten for å få et 95 prosent konfidensintervall. Først når disse intervallene ikke overlapper hverandre, kan en si at endringene er signifikante.

inntekt etter skatt, og etter å ha justert for ulik husholdningsstørrelse ved hjelp av forbruksvekter. Gini-koeffisienten er et summarisk mål for ulikhet som kan variere fra 0 til 1. Desto høyere Gini-koeffisienten er, jo større er inntektsulikheten.¹

Tabell 2.7 viser mål på ulikheten i fordelingen av ekvivalentinntekt i perioden 1986-2005. Tabellen viser at inntektsfordelingen har blitt noe mer ujevn i denne perioden. Vi ser at ulikheten, målt ved Gini-koeffisienten, økte fra 1988 til 1996 og igjen fra 1998 til 2000. Ulikheten ble redusert i 2001 for så å øke betydelig frem til 2005. En viktig forklaring på den ujevne utviklingen i ulikhet de siste årene er utviklingen i kapitalinntektene, og da særlig aksjeutbytte. I 2000 ble det for eksempel utbetalt over 29 milliarder kroner i utbytte til husholdningene, mens det i 2001 bare ble utbetalt 13 milliarder i utbytte. For

Tabell 2.7. Utviklingen i inntektsfordelingen. Husholdningens inntekt¹ etter skatt per forbruksenhet for personer 1986-2005² (EU-skala). Gini-koeffisienter. Standardavvik i parentes

	G	
1986	0,210	(0,002)
1988	0,210	(0,002)
1990	0,217	(0,002)
1992	0,223	(0,003)
1994	0,241	(0,002)
1996	0,245	(0,004)
1998	0,238	(0,003)
1999	0,241	(0,004)
2000	0,261	(0,004)
2001	0,229	(0,002)
2002	0,264	(0,004)
2003	0,274	(0,003)
2004	0,283	.
2005	0,327	.

¹Negativ husholdningsinntekt er satt lik 0.

²Tall fra 1986 til 2003 er basert på utvalg, 2004 og 2005 på register.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger 1986-2003/Inntektsstatistikk for husholdninger 2004 og 2005, Statistisk sentralbyrå.

inntektsåret 2001 ble det innført personlig beskatning av aksjeutbytte, mens denne skatten ble fjernet allerede året etter. Dette førte til at en rekke aksjonærer lot være å ta ut utbytte i 2001.

Inntektsåret 2005 var det siste året at aksjonærer fritt kunne ta imot utbytte uten at de personlig måtte skatte av dette, og dette året mottok husholdningene hele 99 milliarder kroner i utbytte, mot om lag

Tabell 2.8. Fordelingen av husholdningens inntekt etter skatt per forbruksenhet, for personer^{1,2}. (EU-skala). Andel av totalinntekten og kumulativ fordeling. 1990-2005. Prosent

	Desilgruppe									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1990	4,2	6,2	7,3	8,3	9,1	10,0	10,8	11,9	13,4	18,7
1991	4,3	6,3	7,3	8,3	9,0	9,8	10,7	11,8	13,3	19,2
1992	4,1	6,2	7,3	8,2	9,1	9,9	10,8	12,0	13,5	19,1
1993	4,2	6,1	7,2	8,1	9,0	9,8	10,7	11,8	13,4	19,8
1994	3,8	5,9	7,1	8,0	9,0	9,8	10,7	11,9	13,4	20,4
1995	4,0	6,0	7,1	8,1	9,0	9,8	10,7	11,7	13,3	20,3
1996	4,0	5,9	7,0	8,0	8,9	9,7	10,6	11,6	13,1	21,2
1997	3,9	5,9	7,0	8,0	8,8	9,6	10,5	11,6	13,1	21,6
1998	4,1	6,1	7,1	8,0	8,8	9,6	10,5	11,6	13,2	20,9
1999	4,1	6,0	7,1	8,0	8,8	9,6	10,4	11,5	13,1	21,4
2000	3,9	5,9	6,9	7,8	8,6	9,4	10,2	11,2	12,8	23,3
2001	4,1	6,2	7,3	8,1	9,0	9,8	10,7	11,7	13,3	19,9
2002	3,7	5,8	6,9	7,8	8,6	9,4	10,3	11,3	12,9	23,2
2003	3,7	5,8	6,8	7,7	8,5	9,3	10,2	11,2	12,9	24,1
2004	3,6	5,7	6,8	7,6	8,4	9,1	10	11	12,6	25,2
2005	3,3	5,3	6,3	7,1	7,9	8,6	9,4	10,5	12,1	29,5
	Kumulativ fordeling									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1990	4,2	10,4	17,8	26,0	35,2	45,1	56,0	67,9	81,3	100,0
1991	4,3	10,6	17,9	26,1	35,1	45,0	55,7	67,5	80,9	100,0
1992	4,1	10,2	17,5	25,7	34,8	44,7	55,5	67,5	80,9	100,0
1993	4,2	10,3	17,4	25,6	34,6	44,4	55,1	66,9	80,2	100,0
1994	3,8	9,7	16,8	24,8	33,8	43,6	54,4	66,2	79,6	100,0
1995	4,0	10,0	17,1	25,2	34,2	44,0	54,7	66,4	79,8	100,0
1996	4,0	9,9	16,9	24,9	33,8	43,5	54,0	65,6	78,8	100,0
1997	3,9	9,8	16,8	24,8	33,6	43,2	53,7	65,2	78,4	100,0
1998	4,1	10,2	17,3	25,4	34,2	43,8	54,3	65,9	79,1	100,0
1999	4,1	10,2	17,3	25,3	34,1	43,7	54,1	65,6	78,7	100,0
2000	3,9	9,8	16,7	24,5	33,1	42,4	52,7	63,9	76,7	100,0
2001	4,1	10,3	17,5	25,7	34,6	44,4	55,1	66,8	80,1	100,0
2002	3,7	9,6	16,5	24,3	32,9	42,3	52,6	63,9	76,8	100,0
2003	3,7	9,4	16,2	23,9	32,4	41,6	51,8	63,0	75,9	100,0
2004	3,6	9,3	16,1	23,7	32,0	41,2	51,1	62,2	74,8	100,0
2005	3,3	8,7	15,0	22,1	29,9	38,5	47,9	58,4	70,5	100,0

¹Negative beløp er satt lik 0.

²Inntektsbegrepet ble utvidet i perioden ved at noen mindre stønader kom med i datagrunnlaget, for eksempel grunn- og hjelpestønad (1991) og stønad til barnetilsyn for enslige forsørgere (1994).

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger 1990-2003. Inntektsstatistikk for husholdninger 2004 og 2005. Statistisk sentralbyrå

63 milliarder kroner året før (Statistisk sentralbyrå 2007). Aksjeutbytte tilfaller i hovedsak husholdningene i toppen av inntektsfordelingen, og dette påvirker i stor grad utviklingen i ulikhet.

Når en sammenligner utviklingen i inntektsulikhet tilbake til 1980-årene, må en være klar over endringer i skattesystemet som har funnet sted i perioden. Endringene i forbindelse med skattereformen 1992 førte for eksempel til at utbytte på aksjeinvesteringer sannsynligvis har økt. Ulikhetsberegninger der en har gjort forsøk på å korrigere for endringer i beskatning av aksjer, har vist at inntektsulikheten da økte noe mindre enn det som tabell 2.7 viser, (Fjærli og Naug 2000).

I tabell 2.8 ser vi noe mer detaljert på hvor i inntektsfordelingen endringene har skjedd. Et summarisk mål som Gini-koeffisienten kan ikke si noe om dette. En måte å belyse det på er å dele personene inn i desilgrupper, det vil si ti like store grupper sortert etter ekvivalentinntekten. Dersom fordelingen var helt lik, det vil si at alle personene fikk like mye av totalinntekten, vil alle desilgruppene disponere 10 prosent hver.

Tabell 2.8 viser at det først og fremst er i toppen av fordelingen at det har skjedd endringer. Den tiendedelen personer med høyest ekvivalentinntekt disponerte i 2005 en klart større del av totalinntekten sammenlignet med 1990. Mens desil 10 disponerte omlag 20 prosent av totalinntekten tidlig på 90-tallet, var denne andelen økt til rundt 24-25 prosent i 2003-2004, og hele 29,5 prosent i 2005. Den sterkere inntektskonsentrasjonen i toppen av fordelingen har ført til at alle andre inntektsklasser har fått redusert sin andel av totalinntekten. Vi ser for eksempel at personene i den laveste desilen har fått redusert sin andel

av all inntekt fra 4,2 prosent i 1990 til 3,3 prosent i 2005. Den kumulative fordelingen viser tilsvarende at mens den fattigste 50 prosent av alle personer disponerte 35,2 prosent av all ekvivalentinntekt i 1990, var denne andelen redusert til 29,9 prosent i 2005.

Som påpekt er den sterke økningen i aksjeutbytte en medvirkende årsak til at ulikheten har økt. Figur 2.14 illustrerer hvordan utviklingen i inntektsulikhet har vært fra 1990 til 2005, både ved å inkludere og ekskludere aksjeutbytte fra husholdningsinntekten. Uten aksjeutbytte er utviklingen i ulikhet mye jevnere, uten store endringer fra ett år til et annet. Økningen fra 2004 til 2005 kan også skyldes økning i andre typer av kapitalinntekter, for eksempel gevinster ved salg av aksjer.

Husholdningstyper

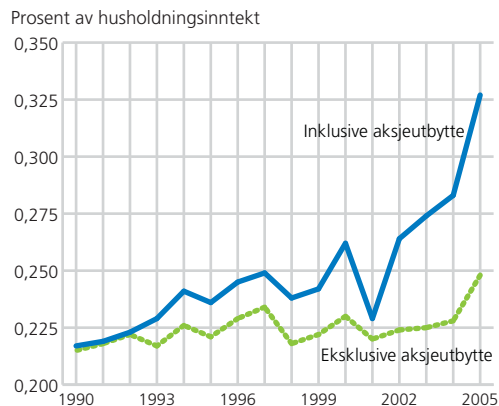
I tillegg til å se på utviklingen i ulikhet for alle personer under ett, skal vi også se på utviklingen i ulikhet innenfor ulike husholdningstyper. Tabell 2.9 viser utviklingen i Gini-koeffisienten for inntekt etter skatt for henholdsvis enslige, par uten barn og for ulike barnefamilier.

Tabellen viser at det er store ulikheter i inntektsfordelingen innenfor de ulike husholdningstypene. Den jevneste fordelingen finner vi blant enslige forsørgere og aleneboende pensjonister, mens ulikheten er størst blant unge aleneboende. Utviklingen i ulikhet har også vært forskjellig for de ulike husholdningstypene. I perioden 1986 til 2005 har ulikhetene økt innenfor alle gruppene. Blant enslige forsørgere har det vært minst økning.

Inntektsbeskatning i Norge sammenlignet med andre land

De fleste land skattlegger sine innbyggere for inntekt og formue, men skattenivået

Figur 2.14. **Utviklingen i inntektsulikhhet målt ved Gini-koeffisienten. Inntekt etter skatt per forbruksenhet¹ (EU-skala). 1990-2005**

¹Negative beløp er satt lik 0.

Kilde: Inntektsstatistikk for husholdninger 2005, Statistisk sentralbyrå.

varierer. Hvor mye direkte skatt betaler nordmenn sammenlignet med folk i andre land? Det er ikke enkelt å svare på dette, fordi det ikke finnes god statistikk som helt ut tar hensyn til ulikheter i nasjonale skatteregler og hvordan ulike land definerer skattbar inntekt. OECD publiserer imidlertid jevnlig tall som viser hvor stor inntekt ulike typer husholdninger sitter igjen med, etter at skatten er trukket fra. Disse beregningene er imidlertid basert på at husholdningene kun mottar lønnsinntekt, og at de ikke har andre inntektsfradrag utover standardfradrag (for eksempel minste-fradraget i Norge). Det er med andre ord ikke tatt hensyn til andre fradragposter som kan ha stor betydning når det gjelder beregning av skatten, som for eksempel rentefradrag.

Figur 2.14 viser eksempler fra flere europeiske land på hvor mye av lønnen et ektepar med to barn sitter igjen med etter at skatten er trukket fra. I tillegg til å trekke fra skatten har en også tatt hensyn til de stønadene som denne familietypen

har krav på, for eksempel barnetrygd. Det er videre forutsatt at begge foreldrene er yrkesaktive, og at den ene voksne har en lønn tilsvarende 100 prosent og den andre 67 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn.

Figuren viser at den norske familien befinner seg omtrent «midt på treet» i Europa, når det gjelder hvor mye en har igjen av lønnen etter skatt, og at norske barnefamilier har lavere skatt enn tilsvarende familier i våre naboland. En tobarnsfamilie i Norge, der begge foreldrene er yrkesaktive, satt i 2005 igjen med 80,2 prosent av lønnen etter at skatt og overføringer var trukket fra. En tilsvarende familie i Finland og Sverige hadde henholdsvis 78,6 og 76,9 prosent igjen av lønnen etter skatt, mens den danske tobarnsfamilien bare fikk beholde 71,6 prosent av sin lønn.

Slike nasjonale variasjoner har blant annet sammenheng med hvordan landene finansierer sine velferdsordninger. I noen land, for eksempel Danmark, blir det meste av trygdeordningene finansiert over skattedelen. Dette fører til at den direkte personbeskatningen er høy. I andre land, for eksempel Norge og Sverige, har en lavere personskatte fordi de sosiale utgiftene også finansieres ved arbeidsgiveravgift.

Skatt på inntekt og formue for personlige skattytere utgjør i dag en betydelig del av de totale skatteinntektene i Norge. I tillegg til den personlige inntekts- og formueskatten, som er omtalt her, består de totale skattene i Norge av ulike produksjonsskatter som for eksempel merverdi- og investeringsavgifter, diverse avgifter på strøm, bensin, bil, alkohol og lignende, arbeidsgiveravgifter, petroleumsskatter, tollavgifter og inntektsskatt fra bedrifter.

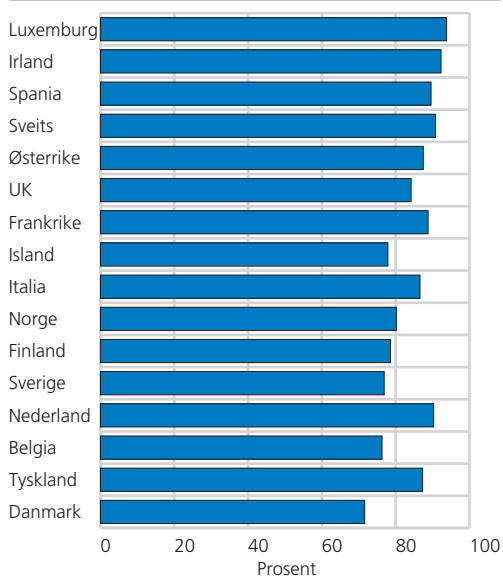
Tabell 2.9. **Inntektsulikhet innenfor ulike husholdningstyper. 1986-2005. Gini-koeffisienter. Standardavvik i parentes**

	1990	1994	1998	2001	2003	2005
Enslige¹						
Under 45 år	0,271	0,267	0,265	0,273	0,339	0,334
	(0,021)	(0,014)	(0,015)	(0,011)	(0,007)	
45-64 år	0,248	0,267	0,228	0,242	0,262	0,333
	(0,024)	(0,028)	(0,016)	(0,017)	(0,014)	
65 år og eldre	0,202	0,210	0,193	0,179	0,165	0,257
	(0,024)	(0,024)	(0,020)	(0,008)	(0,005)	
Par uten barn						
Under 45 år	0,21	0,244	0,218	0,234	0,250	0,267
	(0,021)	(0,020)	(0,019)	(0,037)	(0,010)	
45-64 år	0,192	0,231	0,226	0,216	0,268	0,332
	(0,020)	(0,029)	(0,025)	(0,020)	(0,012)	
65 år og eldre	0,195	0,247	0,211	0,202	0,288	0,307
	(0,013)	(0,037)	(0,026)	(0,013)	(0,025)	
Par med barn						
Yngste barns alder						
0-6 år	0,181	0,186	0,195	0,177	0,218	0,277
	(0,025)	(0,011)	(0,019)	(0,008)	(0,009)	
7-17 år	0,187	0,209	0,196	0,190	0,256	0,324
	(0,012)	(0,024)	(0,017)	(0,011)	(0,013)	
Mor/far med barn						
Yngste barns alder						
0-17 år	0,224	0,222	0,234	0,200	0,197	0,252
	(0,023)	(0,020)	(0,058)	(0,019)	(0,007)	

¹Studenter er utelatt.

Kilde: Inntekts- og formuesundersøkelsene 1986 til 2003. Inntektsstatistikk for husholdninger 2005, Statistisk sentralbyrå.

Figur 2.15. **Andelen av bruttolønnen en har disponibel etter skatt/overføringer. Ektepar med to barn og med lønn tilsvarende 167 prosent av gjennomsnittlig industriarbeiderlønn. 2005. Prosent**

Kilde: OECD/Taxing Wages.

Referanser

Statistisk sentralbyrå (2007): Inntektsstatistikk for hushold 2005: Større inntektsforskjellar, <http://www.ssb.no/emner/05/01/ifhus/>.

Statistisk sentralbyrå (2008): *Økonomi og levekår for ulike grupper 2008*, Rapporten 2008/kommende.

Rainwater (1988): Inequalities in the Economic Well-Being of Children and Adults in Ten Nations, LIS Working Paper. No. 19.

Fjærli og Naug (2000): Aksjer og inntektsfordeling, *Økonomiske analyser* 6/2000, Statistisk sentralbyrå.